

سمینار، کنفرانس، کنگره، و... یعنی چه؟

کامران خداپرستی

واژه های کلیدی: کنفرانس، کنگره، سمینار، سمپوزیوم

پیشگفتار

در تمام نقاط جهان بسیاری از دانشگاه ها، سازمانها، نهادها، انجمن ها و صنایع دولتی و خصوصی بصورت دوره ای (سالانه، دو سالانه و ...) یا مقطعی، همایشها و گردهمایی های یک یا چند روزه را برگزار می نمایند. این نشستها از نظر میزان فراگیر بودن موضوع یا گستره جغرافیایی شرکت کنندگان به سه دسته ملی، منطقه ای و بین المللی تقسیم می شوند. همچنین برحسب وظایفی که بر عهده دارند نامهای مختلفی مانند سمینار¹، کنفرانس²، کنگره³، سمپوزیوم⁴ و نظایر آن به خود می گیرند.

در کشورمان در پاره ای از موارد در برخی از این گردهم آیی ها از قالب و نامی نامتناسب با محتوای آن استفاده می شود که در نهایت موجب کم اثر شدن و یا حتی عدم تأثیرگذاری در مخاطبان آن می گردد. از سوی دیگر ممکن است مخاطبانی را که با کاربرد درست این واژه ها آشنایی دارند، سردرگم نماید. برای آنکه برای یک اجتماع و نشست، نامی در نظر گرفته شود بایسته است این پرسش مطرح گردد که هدف، موضوع، نحوه ارائه و نیز چگونگی انتقال اطلاعات یا تضارب افکار با کدام یک از تعاریف همخوانی دارد.

در راستای بهبود وضعیت موجود و پیشگیری از نامگذاری نادرست نشستها، در نوشتاری که پیش روی شماست ابتدا ترمینولوژی و تعاریف پایه ای واژه های مربوط به قالب های متفاوت، ارائه گردیده و سپس توضیحاتی درباره قالب مدنظر داده شده است.

سمینار

سمینار از ریشه لاتین *semin* به معنی "بذر" است. در زبان لاتین به قطعه زمینی که در آنجا بذر گیاهان کاشته می شود تا گیاهان را افزایش دهند، سمیناری (خزانه-قلمستان) گفته می شود. در گذشته، سمینار به مدرسه ای گفته می شد که در آن روحانیان جوان را برای فراگرفتن اصول و قوانین مذهبی آموزش می دادند و آنان را آماده احراز مقام کشیشی می کردند. امروزه سمینار معنی وسیعتری دارد و منحصرأ در مورد مدارس مذهبی بکار نمی رود بلکه به گروهی از دانشجویان و متخصصان گفته می شود که زیر نظر یک استاد یا متخصص ارشد به مطالعه و بررسی یک مبحث تخصصی مشغولند و هرازگاهی نتیجه تحقیقات فردی و اصیل خود را در نشست های غیررسمی ارائه داده و یافته های خود را مبادله می کنند. در دانشگاهها، برخی از درسهای دوره دکتری یا کارشناسی ارشد به صورت سمینار اجرا می شود یعنی استاد سخنرانی نمی کند و بجای آن هر دانشجو مستقلاً تحقیق و مطالعه کرده و نتیجه آن را به دیگران گزارش می دهد. از همین رو، به نشست هایی که به منظور مبادله اطلاعات و یادگیری نکات تازه از یکدیگر تشکیل می شود سمینار گفته می شود. با توجه به تعاریف ارائه شده می توان ویژگیهای زیر را برای سمینار برشمرد: 1- صاحب نظران درباره موضوعی معین سخنرانی می کنند. 2- موضوع سخنرانی از پیش مشخص می شود و افرادی پیرامون آن موضوع مطالعه کرده و نتیجه مطالعات و بررسیها را به شنوندگان می آموزند. 3- سمینار بیشتر جنبه کارآموزی دارد و شرکت کنندگان در آن به منظور آموزش و یادگیری دور هم جمع می شوند. برنامه کاری یک سمینار با هدف تقویت مهارتهای افراد شرکت کننده تنظیم می شود. 4- استاد یا متخصص فن همواره نقش رهبری ندارد بلکه در حالی که راهنمایی دانشجویان را بر عهده دارد، از نظرات و آرای آنان نیز بهره مند می گردد. 5- هدف از برپایی سمینار، صرف نظر از آموختن شیوه های کار، تبادل نظر درباره امری است و این که از نظرات تمامی حاضرین، اطلاع حاصل شده و مسیری انتخاب گردد که در پیشرفت کار موثر باشد. نحوه اجرای جلسات سمینار عموماً به این نحو است: دیالوگ و گفتگو به شیوه سقراطی تحت نظارت و رهبری يك رهبر یا استاد. نکته اصلی در سمینار شرکت همگانی حضار در جلسه و مباحث مطرح شده است. معمولاً شرکت کنندگان در جلسه نباید افراد تازمکار یا ناپخته باشند و سعی بر این است که از افراد ماهر و متخصص استفاده گردد. کارکرد و هدف سمینار افزایش اطلاعات شرکت کنندگان در مورد موضوع بحث است. به همین دلیل در این جلسات از افراد خواسته می شود که به صورت فعال در مباحث شرکت کنند.

در برخی دانشگاه‌های اروپایی سمینار ممکن است يك جلسه سخنرانی بسیار بزرگ باشد، مخصوصاً وقتی از استادان و متفکران مشهور برای سخنرانی دعوت شده باشد. در برخی کشورهای اروپایی غیر انگلیسی زبان به يك کار کلاسی یا پروژه‌ای که در طول يك ترم انجام می‌شود سمینار می‌گویند (آلمان، لهستان، اسلواکی) نقطه مقابل این کلاس‌ها سخنرانی‌های کلاسی یا کلاس‌های مبتنی بر سخنرانی هستند، بنابراین در این کشورها واژه سمینار با معادل انگلیسی آن هم معنی نیست. در برخی مؤسسات دانشگاهی از واژه دیگری نیز برای القای مفهوم سمینار استفاده می‌کنند. این واژه «preceptorial» به معنی «کار وابسته به آموزگار یا مربی» است.

ممکن است با واژه های دیگری برخورد کنید که به عنوان مترادف سمینار به کار رفته اند از جمله:

discussion: مذاکره، بحث، گفتگو-group discussion: مباحثه دسته جمعی، گفتگوی جمعی-open discussion:

گفتگوی آزاد، بحث آزاد-work shop: کارگاه، اتاق کار-forum: محل گردهم آمدن و میدان و مجمع-Meeting: جلسه تفاوت سمینار و سمپوزیوم در این است که شنوندگان در سمپوزیوم مسئولیتی برای فراگیری موضوع مورد بحث ندارند در حالی که در سمینار این مسئولیت مشخص است و چه بسا شنوندگان مکلف شوند تا مطالبی را که فرا گرفته اند به دیگران یاد بدهند.

در کشورمان واژه "همایش" جایگزین سمینار شده است اما دیده می شود بسیاری از مجامع با اهدافی متفاوت از معنی ، با عنوان "همایش" برگزار می گردند.

سمپوزیوم

سمپوزیوم تلفظ فرانسه و سمپوزیوم تلفظ انگلیسی این واژه لاتین است. این نام از دو بخش Sym: به معنی "باهم" و Pinein: به معنی "نوشیدن" تشکیل شده است. در یونان باستان سمپوزیوم به مهمانی باده نوشی پس از ضیافت شام گفته می شد که با تماشای برنامه های هنری و شنیدن موسیقی، شعر خوانی، مناظره ادبی و سرگرمی های دیگر همراه بود. از همین رو این نام به دیگر مهمانی ها و گردهمایی ها نیز که در آن از هر دری سخنی رانده می شد و افراد می توانستند آزادانه به مبادله آرا و نظرها بپردازند گفته شد. این مراسم نقشی کلیدی در جامعه یونان باستان داشت زیرا انجمنی برای گفتگو، مباحثه و حتی آشنا شدن با یکدیگر بود. گاهی نیز سمپوزیوم به مناسبت ورود یک جوان به جرگه اشراف (اریستوکراتها) برپا می شد. در سمپوزیوم شرکت کنندگان به هفت تا نه بالشی تکیه می دادند که در کنار سه دیوار اتاق چیده شده بودند و بخاطر کمبود جا تعداد افراد به 14 تا 27 نفر محدود می شد. بخشی از کتاب افلاطون که در آن سقراط به همراه چندین نفر دیگر در يك مهمانی درباره عشق صحبت و مباحثه می‌کنند نیز سمپوزیوم نام دارد.

در روم باستان این آیین به نامهای convivium و comissatio خوانده می شد. امروزه به جلساتی که در آن متخصصان فن و دانشمندان متعدد نظرات خود را درباره یک موضوع اما از منظرهای مختلف ارائه می کنند گفته می شود در واقع، موضوع بحث یکی است اما هریک از سخنوران جنبه جداگانه ای را مورد بحث قرار می دهند. عنصر اصلی در سمپوزیوم، موضوع واحد آن است یعنی جمعی که در آن اشخاص مختلف راجع به موضوعی واحد، مقالاتی ارائه نموده و یا سخنرانی هایی ایراد نمایند. مانند سمپوزیوم فولاد یا سمپوزیوم حکمت و فلسفه و نظایر آن. با توجه به تعاریف ارائه شده می توان ویژگیهای زیر را برای سمپوزیوم برشمرد: 1- در سمپوزیوم موضوع خاصی مطرح می شود و این گردهمایی بیشتر برای بررسی و تحقیق در یک امر علمی و اجتماعی تشکیل می گردد. 2- سخنرانان از پیش دعوت می شوند. 3- همه ی سخنرانان درباره یک موضوع خاص از جنبه های گوناگون به ارائه نتایج پژوهش می پردازند. 4- تعداد سخنرانان محدود است ولی تعداد شرکت کنندگان به طور معمول، بیش از سخنرانان است. 5- هدف از سمپوزیوم، آگاهی متخصصان یک فن از نظریه های علمی همکاران خود و آشنایی با آخرین دگرگونی ها و پیشرفتهای آن رشته تخصصی است.

واژه های دیگری به عنوان مترادف سمپوزیوم به کار رفته اند از جمله:
 Round table یا Panel : میزگرد - Forum: محل گرد هم آمدن - Round robin: سخنرانی نوبتی

کنفرانس

کنفرانس واژه ای لاتین مرکب از دو بخش con به معنی "با" و "با هم" و ferre به معنی "بردن" و "حمل کردن" است. (ریشه ferre را در واژه ترانسفر transfer به معنی منتقل کردن هم ملاحظه می کنید) در اصل، کنفرانس یعنی کاری را با هم و دسته جمعی به انجام رساندن بنابراین به اجتماعی که در آن لقبی، عنوانی یا جایزه ای به کسی اهدا می شود کنفرانس می گویند زیرا همه شرکت کنندگان در آن سهمی دارند. امروزه به نشستهای بزرگ که در آن افراد دیدگاه های خود را درباره مسائل و مشکلات مهم خواه علمی خواه اجتماعی یا اقتصادی، ارائه می کنند، یا به کمک هم به راه حل و سیاست اجرایی واحدی در قبال یک مشکل بین المللی می رسند کنفرانس گفته می شود. مانند کنفرانس سران اتحادیه اروپا. بی گمان کنفرانس خبری به گوشه آشناست. در این نوع از کنفرانس، شخصیتی یا مقامی با خبرنگاران رسانه ها گفتگو می کند و به پرسشهای آنان پاسخ می دهد. به طور خلاصه می توان گفت که کنفرانس همایشی مشارکت جویانه است که برای بحث، حقیقت یابی، حل مشکل و مشاوره تشکیل می شود. در مقایسه با کنگره، کنفرانس معمولاً در مقیاسی کوچکتر اما از ویژگی بالاتری برخوردار است و در نتیجه تبادل اطلاعات راحتتر انجام می شود. اگرچه کنفرانس ذاتاً محدودیت زمانی ندارد اما معمولاً دارای دوره زمانی کوتاه و اهداف مشخصی است. کارکرد و هدف کنفرانس به مشارکت گذاشتن یافته ها و تبادل نظر در موضوع مورد بحث است. انتظار می رود که در کنفرانس، افراد شرکت کننده دارای تخصص در موضوع جلسه باشند. قالب اصلی و اولیه مطالب در يك کنفرانس، سخنرانی است. منتقدین يك سخنران نیز می توانند با هماهنگی مسئولان جلسه به سخنرانی بپردازند.

کنگره

کنگره هم از دو بخش لاتین con و gradi به معنی قدم زدن و رفتن با آمدن ترکیب یافته است. بنابراین معنی قدیمی این واژه با هم رفتن یا با هم آمدن-یعنی گرد هم آمدن- است و در تلفظ باید گافِ وسط آن ساکن باشد. به اجتماعی از نمایندگان کشورها، ایالات، مؤسسات مستقل، گروه ها یا هر ساختار گروهی دیگر گفته می شود که پیرامون موضوعی

که مربوط به منافع و مسائل مشترک آنان است، تبادل نظر و مشورت کرده و به بحث و گفتگو پردازند. از این نظر تجمعی که برای طرح مسایل علمی و ادبی تشکیل می شود با جلسه هایی که برای بررسی موضوعات سیاسی و اجتماعی برپا می شوند تفاوتی ندارند و همه آنها کنگره نامیده می شوند مثلاً گردهم آمدن عده ای از باستان شناسان را که در باره کشفیات جدید به گفتگو می پردازند می توان کنگره نامید همچنان که اگر چند سازمان صنعتی به منظور پیشرفت کار خود جلساتی تشکیل دهند و به تبادل نظر و مشورت پردازند و برای رونق صنعت و بازده بیشتر فعالیتهای خود راههای جدیدتری پیدا کنند می توان گفت که گروههای صنعتی فوق کنگره ای تشکیل داده اند. کنگره ها در تقسیم بندی کلی به دو گونه تقسیم می شوند: 1) کنگره های سیاسی 2) کنگره های غیر سیاسی. کنگره های غیر سیاسی می توانند علمی، فرهنگی، دینی یا غیره باشند. برخی مؤسسات و نهادها هم پیشوند کنگره دارند مانند:

کنگره ملی هند، کنگره ملی سودان و ...

در معنای غیر سیاسی، کنگره معادل يك کنفرانس بزرگ ملی یا فراملی در سطوح دانشگاهی است. به عنوان مثال "کنگره جهانی سلامت انسان"⁵

این واژه برای اولین بار در علم سیاست آمریکا استفاده شد. نکته بارز و مشخصه اصلی کنگره این است که در آن باید يك یا چند نماینده از گروه های خاص در جلسه ها شرکت کنند. بیشتر کنگره های جهانی بصورت سالیانه برگزار می شوند. کنگره غالباً چند روز به طول می انجامد و دارای چندین جلسه همزمان است. از میان کنگره های معروف می توان به کنگره وین (1814-15) که منجر به عقد قراردادی برای اتحاد اروپا گردید، کنگره پاریس (1856) و کنگره ژنو (1864) که اولی سبب خاتمه جنگ کریمه شد و دومی کمیته بین المللی صلیب سرخ را پایه گذاری نمود، اشاره کرد. کنگره ریاضی، کنگره آمریکا، کنگره بین المللی روان شناسان و کنگره جهانی صلح از جمله مثالهای دیگر هستند.

دو نکته مهم

- 1- گذاردن واژه هایی مانند "اولین" و یا "نخستین" در کنار کنفرانس، کنگره، جشنواره، و .... نادرست است. روش درست آن است که چنانچه برگزاری آن گردهمایی در موعد دیگری با همان اهداف و موضوع تکرار شد، در آن صورت کلمه شمارش "دومین"، "سومین" و غیره را در جلوی عنوان اضافه نمود.
- 2- معمول شده است برگزارکنندگان اینگونه مجامع در پایان مراسم، قطعنامه و یا بیانیه ای را منتشر می نمایند. قطعنامه یا بیانیه محصول و عصاره مطالبی است که در اثر این اجتماع و مشورت و گفتگوها بدست آمده است اما این دو با هم تفاوت دارند: "قطعنامه" ناظر بر اجرا و مستلزم پیگیری مفاد آن است که بعضاً "واجد الزامات حقوقی یا قانونی هم می باشد اما "بیانیه" سفارش نامه است، توصیه است و فاقد هرگونه الزامات. اگر در پایان مراسم، از واژه قطعنامه استفاده شده است، باید در مجامع آتی نتایج اجرای قطعنامه مجمع پیشین گفته شود، وگرنه بهتر است از واژه "بیانیه" استفاده گردد.

پی نوشت:

- Seminar -1
- Conference -2
- Congress -3
- Symposium -4
- World congress on mans health (WCMH) -5

مراجع

- 1- <http://www.iusnews.ir/?pageid=2276>
- 2- <http://faribaolumi.persianblog.ir/post/10>
- 3- <http://www.sedayemojri.com/definitions.htm>
- 4- <http://en.wikipedia.org/wiki/Seminar>
- 5- <http://en.wikipedia.org/wiki/Symposium>
- 6- <http://en.wikipedia.org/wiki/Conference>

۷ - حسینعلی احمدی گرجی، گزارش نویسی تخصصی در نظارت و بازرسی، نشر پلک، 1387، صفحات 268-262

این مقاله پیش از این در مرجع زیر به چاپ رسیده است:
کامران خداپرستی، "سمینار، کنفرانس، کنگره، و... یعنی چه؟"، مجله دانشمند، سال چهل و نهم، شماره 6 (پیاپی 575)، شهریور 1390
kkhodaparasti@yahoo.com